

Lublin, 05 stycznia 2023 r.

Recenzja pracy doktorskiej mgr Gabrieli Zuzanny Dobińskiej

pt. Świat społeczny wychowawców młodzieżowych ośrodków wychowawczych

Recenzent: dr hab. Agnieszka Lewicka-Zelent, prof. uczelni

Miejsce pracy: Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Data wykonania recenzji: 05.01.2023r.

Zgodnie z decyzją Komisji Uniwersytetu Łódzkiego ds. stopni naukowych w dyscyplinach pedagogika i psychologia z dnia 15 grudnia 2023 roku, przedkładam recenzję pracy doktorskiej mgr Gabrieli Zuzanny Dobińskiej. Dysertację doktorską pt. *Świat społeczny wychowawców młodzieżowych ośrodków wychowawczych* Doktorantka zrealizowała pod kierunkiem naukowym prof. dr hab. Krzysztofa J. Szmidta.

Ogólne wrażenie i ocena treści zawartych w pracy doktorskiej są bardzo pozytywne. Doktorantka skupiła się na teoriach pedagogicznych, prawa, socjologicznych i psychologicznych, dzięki czemu nadała swoim rozważaniom charakter interdyscyplinarny w kontekście świata społecznego wychowawców MOW.

Praca jest obszerna. Liczy 339 stron. Na 130 stronach Doktorantka w autorskim ujęciu przedstawiła studium teoretyczne na temat resocjalizacji nieletnich oraz interakcjonizmu symbolicznego oraz światów społecznych w zakresie funkcjonowania wychowawców młodzieżowych ośrodków wychowawczych. Na kolejnych 30 stronach zaprezentowała podstawy metodologii badań własnych i na ponad 130 stronach - wyniki z badania własnego. Część teoretyczna stanowi ponad jedną trzecią zawartości merytorycznej dysertacji (nie licząc bibliografii, spisów i aneksu) i dobrze spełnia swoją funkcję podłoża teoretycznego dla zagadnień podejmowanych w badaniu autorskim. Autorka nie tylko opisała zagadnienia kluczowe dla podjętej problematyki, ale również

1

zaprezentowała treści nowe, stanowiące wynik prowadzonych przez nią badań własnych.

Struktura pracy jest przejrzysta, spójna, z właściwą kolejnością poszczególnych jej części. Klasycznie składa się ze: wstępu, trzech rozbudowanych rozdziałów teoretycznych, rozdziału metodologicznego i poświęconego prezentacji wyników badania własnego. Uwieńczenie autorskich rozważań stanowi Podsumowanie (brak w spisie treści) i Zakończenie. Poza spisami rycin i tabel, Autorka pracy na 30 stronach zamieściła bibliografię – pozycje zwarte i ciągłe w języku polskim i obcojęzyczne – oraz akty prawne i źródła internetowe. Zostały one dobrze dobrane do problematyki podejmowanej przez Doktorantkę i świadczą o jej znacznym wkładzie w dokonanie kwerendy literatury dotyczącej świata społecznego wychowawców MOW. W aneksie znajdują się załączniki z: tabelą zbiorczą ze wskazaniem oznaczenia, płci i funkcji/stanowiska osób uczestniczących w wywiadach oraz Arkuszem dyspozycji do wywiadu.

Pod względem formalnym, jak i edytorskim, przedstawiona do recenzji praca doktorska spełnia wszystkie wymogi stawiane opracowaniom naukowym. Brak jest rażących błędów w warstwach: merytorycznej, metodologicznej i empirycznej. Co więcej, warto podkreślić, że sposób posługiwania się terminologią pedagogiczną, ujmowania w sposób naukowy opisywanych kwestii, zasługuje na wyróżnienie. Z przyjemnością czyta się dysertację, również ze względu na bardzo dobry warsztat pisarski, mając wrażenie, że jej autorem jest doświadczony badacz.

W mojej opinii podjęte przez Doktorantkę zagadnienia zasługują na zainteresowanie badawcze. Porusza ona bowiem ważne kwestie związane z funkcjonowaniem wychowawców młodzieżowych ośrodków wychowawczych czyli osób, które z założenia powinny być osobami godnymi naśladowania przez nieletnich.

Jako pedagog resocjalizacyjny uważam, że na rynku wydawniczym zdecydowanie zbyt rzadko porusza się tematy dotyczące pracy wychowawców w placówkach resocjalizacyjnych. Luka ta niestety w sposób bezpośredni przekłada się na brak wskazówek praktycznych dla procesu kształcenia studentów przygotowujących się do pracy w roli wychowawcy. Zdecydowanie przeważają publikacje, w których

podjęmowana jest tematyka prawna, w zakresie organizacyjno-prawnej działalności młodzieżowych ośrodków wychowawczych i rzadziej już funkcjonowania wychowanków MOW. Przedłożona do recenzji dysertacja stanowi zatem uzupełnienie pewnej luki w badaniach, a zaprezentowane wyniki skłaniają do ważnych refleksji nad klimatem młodzieżowych ośrodków wychowawczych, ich sensem i znaczeniem w przestrzeni resocjalizacji nieletnich. Praca Pani mgr Gabrieli Zuzanny Dobińskiej doprowadza do wniosku, że występuje potrzeba planowania i realizowania kolejnych badań oraz przygotowania na ich podstawie publikacji, wskazujących osobowe zasoby i czynniki ryzyka tkwiące w wychowawcach MOW, MOS, zakładów karnych, w sposób pośredni i bezpośredni warunkujących proces resocjalizacji i readaptacji społecznych nieletnich i dorosłych sprawców przestępstw. Bez opracowań naukowych tego rodzaju niemożliwy jest skuteczny dobór metod, technik i narzędzi w procesie kształcenia przyszłych wychowawców i wspierania praktykujących już pracowników w obszarze resocjalizacji.

Pani Doktorantka pomimo podjętej tematyki świata społecznego wychowawców MOW w całej dysertacji daje odczuć Czytelnikowi, że tak naprawdę celem jest stworzenie odpowiednich warunków do rozwoju nieletnich, wychowanków MOW. Oznacza to, że rozumie ideę procesu resocjalizacji i pracy pedagogów resocjalizacyjnych. W centrum jej zainteresowania pozostają bowiem nadal nieletni – osoby, które oczekują/wymagają specyficznego rodzaju pomocy w procesie dojrzewania do życia dorosłego. Młodzieżowe ośrodki wychowawcze stanowią przestrzeń życia w pewnym okresie życia nieletnich, alternatywne miejsce zamieszkania i wychowania. Jest to miejsce, w którym powinni dojść do ważnych refleksji nad swoim zachowaniem, odczuwanymi emocjami i relacjami, jakie utrzymuje z innymi ludźmi. Oznacza to, że wychowawcy zobligowani są do tworzenia im odpowiednich warunków ku temu. Pytanie, jakie właściwie zadała sobie Doktorantka dotyczy tego, czy MOW, w których prowadziła badania spełnia swoje funkcje i czy warto kontynuować badania w tym zakresie.

Reasumując, uznaję temat pracy doktorskiej przedstawionej do recenzji, za bardzo interesujący, inspirujący badawczo oraz innowacyjny na tle innych zagadnień

związanych z funkcjonowaniem młodzieżowych ośrodków wychowawczych i panującego w nich klimatu, w którym odbywa się proces resocjalizacji nieletnich.

Część teoretyczna dysertacji została przygotowana rzetelnie, na podstawie wnikliwej analizy literatury przedmiotu. Autorka wykorzystwała liczne pozycje źródłowe, dostępne na polskim i zagranicznym rynku wydawniczym. Poza opisem ważnych dla niej kwestii, podjęła skuteczną próbę krytycznej analizy omawianych zagadnień. Bardzo solidnie opracowała część dotyczącą podstaw metodologicznych autorskiego badania oraz zawierającą opis i interpretację uzyskanych wyników. Wskazuje to na jej bardzo dobry warsztat młodego badacza.

Na pierwszy rozdział dysertacji nt. *System resocjalizacji dla nieletnich – ramy formalne, kulturowe i historyczne* składają się dwa duże podrozdziały. Doktorantka podjęła rozważania na temat formalnych i prawnych aspektów resocjalizacji nieletnich oraz dokonała krytycznej analizy różnorodnych modeli postępowania w sprawach nieletnich, w tym tego obowiązującego aktualnie w Polsce oraz międzynarodowych standardów i środków stosowanych wobec nieletnich w polskich przepisach prawa. W podrozdziale drugim skoncentrowała się na działalności młodzieżowych ośrodków wychowawczych. Odwołała się do przepisów normatywnych regulujących ich funkcjonowanie, omówiła rodzaje MOW i warunki kwalifikacji do nich nieletnich. Określiła charakter i zadania MOW. W moim przekonaniu Autorka wykazała się bardzo dobrą znajomością literatury związanej z poruszonymi kwestiami w rozdziale I dysertacji doktorskiej. Może warto byłoby zastanowić się nad zmianą kolejności omawianych treści w podrozdziale 1.2. – wyjść od standardów i przepisów prawa dla nieletnich, a potem skoncentrować się na modelach postępowania wobec nich. Proponowałabym także zmianę powtarzającego się w tytułach terminu „formalno-prawne” i zastosowanie synonimu.

W rozdziale drugim nt. *Pedagog resocjalizacyjny w przestrzeni instytucjonalnych oddziaływań wychowawczych* Doktorantka odniosła się do wiedzy z zakresu pedagogiki, a zwłaszcza pedeutologii, psychologii w zakresie kompetencji pedagogów resocjalizacyjnych, prawa – odwołując się do przepisów regulujących ich pracę w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i etyki, ukazując etos ich pracy.

Moim zdaniem mgr Gabriela Zuzanna Dobińska szczegółowo i precyzyjnie określiła ważne pojęcia oraz trafnie scharakteryzowała omawiane zagadnienia.

W rozdziale trzecim o charakterze teoretycznym Autorka dysertacji doktorskiej stworzyła podwaliny do przeprowadzenia badań w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych. Omówiła podstawowe założenia interakcjonizmu symbolicznego, wyjaśniła kategorię wiedzy ukrytej w badaniu własnym oraz proces stawania się w koncepcji światów społecznych, z uwzględnieniem sposobów ich konstruowania, nadając im ontologiczny i epistemologiczny status, zwracając szczególną uwagę na: podstawowe działanie, technologię, granice, areny, wartości, tożsamość członków świata społecznego, a także jego dynamikę. Wywód prowadzony przez Doktorantkę w tym rozdziale jest jasny i nie nastrocza żadnych wątpliwości czy pytań.

Rozdział czwarty został poświęcony metodologicznym założeniom projektu badawczego. Doktorantka wybrała jakościową orientację badań i postępowała zgodnie z założeniami procedury metodologicznej teorii ugruntowanej, wywodzącej się z tradycji interakcjonizmu symbolicznego. Zastosowała metodę badań w postaci etnografii oraz wykorzystała technikę obserwacji i wywiadu.

Celem badań Autorki pracy doktorskiej była rekonstrukcja złożonych procesów tworzenia oraz podtrzymywania społecznego świata wychowawców młodzieżowych ośrodków wychowawczych. Do tak sformułowanego celu poprawnie postawiła problem badawczy i pytania szczegółowe. Na uznanie zasługuje opracowanie przez nią podrozdziału na temat etycznych aspektów badania, gdyż rzadko doktoranci uwzględniają je w swoich dysertacjach.

W kolejnych dwóch rozdziałach 5 i 6 zostały zaprezentowane uzyskane wyniki badania własnego. Doktorantka zgromadziła obszerny materiał, który poddała szczegółowej analizie jakościowej. W mojej ocenie jej interpretacja jest rzetelna i trafna merytorycznie. Sformułowane tezy są poparte dobrze dobranymi przykładami wypowiedzi osób badanych. Dzięki dokonanej analizie uzyskano rzeczywisty obraz konstruowania świata społecznego wychowawców młodzieżowych ośrodków wychowawczych w relacjach z wychowankami i innymi wychowawcami, ukazany graficznie na rysunku 7 na str. 294 w podsumowaniu.

Autorka rozprawy doktorskiej, w zakończeniu, odniosła się do sformułowanego problemu głównego i pytań szczegółowych. Po jego lekturze odczuwam jednak niedosyt dotyczący sformułowanych rekomendacji i zaleceń dla praktyki resocjalizacji nieletnich oraz procesu kształcenia pedagogów resocjalizacyjnych.

Reasumując, recenzowana przeze mnie dysertacja doktorska jest cenna merytorycznie. Warto podkreślić, że nie powstałaby bez bardzo dużego wkładu pracy jej Autorki. Na uznanie zasługuje badanie, w którym Doktorantka pełniła rolę uczestniczącą, wymagającą dużego zaangażowania, ale i prawdopodobnie przynoszącą wiele satysfakcji oraz poszerzającą wiedzę o funkcjonowaniu wychowawców MOW z perspektywy nieznannej wielu badaczom.

Zrealizowany projekt doktorski Pani mgr Gabrieli Zuzanny Dobińskiej spełnia warunki stawiane rozprawom doktorskim określone w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Autorka zaprezentowała ogólną wiedzę teoretyczną w dyscyplinie pedagogika. Wykazała się wysoce rozwiniętą umiejętnością samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Przedstawiła oryginalne rozwiązanie podjętego problemu naukowego oraz w zakresie stosowania wyników przeprowadzonego badania.

Stawiam wniosek o dopuszczenie Doktorantki do dalszych etapów przewodu doktorskiego oraz wyróżnienie jej dysertacji doktorskiej.

